

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quæstio 1. Quæ concupiscentia à Christo vetetur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

modum veraciter dicitur; dimitte nobis debita nostra: quoniam non desunt qua dimittantur, ita veraciter dicitur, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: id est, (si) fiat quod dicitur: quia & ipsa elemosyna est veniam petenti homini ignoscere. cap. 72. Ac per hoc ad omnia qua vili misericordia sunt, valet quod Dominus ait; Date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Non solum autem qui dat esurienti cibum, sitiienti potum, nudo vestimentum, peregrinanti hospitium, fugienti latibulum, agro vel incluso visitationem, captiuo redemptionem, debili subuectionem, caeco deductionem, tristi consolationem, non sano medelam, erranti consilium, & quod cuiquam necessarium est indigenti. Verum etiam, & qui dat veniam peccanti, elemosynam dat: & qui emendat verbere in quem potestas datur, & coercet aliqua disciplina, & tamen peccatam eius, quo ab illo laesus est, aut offensus, dimittit ex corde, & orat ut ei dimittatur, non solum in eo quod dimittit atque orat, verum etiam in eo quod corripit, & aliqua emendatoria pena plectit, elemosynam dat, quia misericordiam praestat. Multa enim bona praestantur inuitis, quando eorum consilium vilitati non voluntati; quia ipsi sibi inveniuntur esse inimici, ac amici vero eorum potius illi quos inimicos putant, & reddunt errando mala pro bonis, cum reddere mala Christianus non debeat pro malis. Multa itaque sunt genera elemosynarum, quae cum facimus, adiuvamur, ut dimittantur nobis nostra peccata. & de ciuit. De lib. 21. cap. 17.

VERSUS 27.28.

Audistis quia dictum est antiquis: non mœchaberis. Ego autem dico vobis: quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.

QVÆSTIO I.

Quæ concupiscentia à Christo vetetur?

§. 1. **H**ebraeum **נאפח** Naaph, proprie est adulterare: Verum damnatur omnis generaliter carnis libido, siue ipso facto expleatur, siue cogitationibus, verbis, tactibus. Atque in eo consentiunt omnes interpretes. Duas vero partes continet illud: Ad concupiscendum eam. Nam qui aspicit, ut eam concupiscat, & concupita fruatur, mœchatus est eam in corde suo. Et qui aspicit, ut concupiscat, hoc est motum concupiscentiae in se concitet, & illecebrosa cogitatione animum contamine, ille quoque morosa delectatione mœchatus est eam. De oculis mentionem facit, quod illi sint præcipui in amore duces, alioqui qui vocem audiuerit, alloquutus fuerit, tetigerit, osculum dederit, in eandem legem commisit; posuit enim Christus quod lenissimum hominibus videtur; Ex illecebrosa formæ aspectu adulterium animo committere.

§. 2. Inter nos & Sectatios gravis est quaestio. Quænam concupiscentia sit peccatum? Calvinus omnem damnari huiusce verbis asserit. [Quo etiam docetur adulteros censeri coram Deo, non tantum qui fixo consensu scortationem in animis concipiunt, sed qui admittunt quasvis punções. Quare nimis crassa est & supina Papistarum hypocrisis, qui concupiscentiam negant peccatum esse, donec totum cor assentiat. Sed nihil mirum est ita extenuari ab illis peccatum, quando locordes, & pro-

sus Rapidos in vitis suis reputandis esse oportet, qui iustitiam operum metris adscribunt.]

Respondeo. Partim calumniam esse, partim errorem Calvini grauem in illa redargutione. Calumniam. Nostum demum concupiscentiam dicere peccatum; cum totum cor assentiat. Nam Concupiscentiae quasvis punções dicimus peccata; quia ortae sunt ex peccatis, ducunt ad peccata, sunt tamen peccata Metaphoricè, ut in cap. 7. Rom. docui. De propriis inde veri nominis peccatum dicimus, cum animus tardus, & mollis est ad delectationes cogitationum, Antea & lenocinia excutienda, quamuis ad rem persequendam nullo modo, ad extinguendum gliscens opus peccati ignem parum fortiter consentiat, ac elaboratur sepe.

Porro hæresis est, & quidem perniciosissima, quæ ex omnibus passionibus, necesse est, atque adeo naturalibus concupiscendi potentis peccatum imponit: imo eas peccatum facit. Ideo vero est hæresis exitiabilis, quia nomine sanctitatis, & puritatis, summam profanitatem & spurciem inducit. Ut sancti videantur, atque toto animo peccata abominari. Non modo facerum, dicatorumque, sed minimarum etiam inuitis & reluctantibus obrepentium cogitationum motiones peccata vera, & æterna pena digna esse aiunt. Beza sententia in 1. Ioan. cap. Dum enim 5. 16. horrenda auditu est. Peccata, inquit, omnia huiusmodi paria sunt, ut vel minima minimi peccati cogitatio mortem æternam millies mereatur: negat crudeles esse nullum, qui pro minimis peccatis commouentur. Hic se iactant, & sanctimoniam se causam tueri profitentur. Verum dum omnia hæc, quæ vitari non possunt, tam grauius censent, in illis hæsisse viros sanctos affirmant, nullum peccatum horribile tandem iudicant, cum omnia si non stoicè paria, æternis tamen ignibus obnoxia dicant. Omnia inquam reproborum, nulla electorum. Ita enim loco citato Beza. Itaque reprobi minimi peccati minima cogitatio, addo ex alio illorum principio. Optima optimi operis feruentissima voluntas millies inferos merebitur. Millies millena scelera electorum venialia sunt, nec iustitiam auferunt, nec iræ diuinæ obnoxium reddunt; Huc denique omnia redeunt, ut si quis in album ciuium coelestium inscriptus sit, Nullum peccatum mortale suspicetur, à se committi posse.

§. 3. Quod porto peccatum non subitis & voluntatem antecedentibus motibus, sed consensu, voluntate vel in factum, vel delectationem definiamus, non assensu deest nostri stuporis, sed veteris orthodoxiæ. Augustini, Chrysostomi, omniumque patrum. Verba Augustini l. 1. Serm. Domini in monte, c. 12. adferam, ut Calvinus intelligat quantos viros, sub nostro nomine stuporis & hæreseos incuset. Iustitia ergo minor est, inquit, Regni DEI, non mœchari in corde. Multo facilius est ne mœchetur in corpore, qui quis non mœchatur in corde. Illud ergo confirmant, quo hoc præcipit, non enim venit legem soluere, sed implere. Sanè considerandum est quod non dixit omnis qui concupiscit mulierem. Sed qui viderit mulierem ad concupiscendam eam: id est, hoc sine, & hoc animo attenderit, ut eam concupiscat, quod iam non est tiuillari delectatione carnis, sed plene consentire libidini, ita ut non refranetur illicitus appetitus. Sed si facultas data fuerit, satiatur. Nam tria sunt quibus impletur peccatum, suggestionem, delectationem, & consensum. Suggestio siue per memoriam sit, siue per corporis sensum, cum aliquid videmus, aut audimus, vel olfacimus, vel gustamus, vel tangimus. Quo si frui delectauerit, delectatio illicita refrananda est.

Perpicue igitur Augustinus illa distinguit, nec omnem concupiscentiam, sed voluntariam, & ex proposito

Omni libido prohibetur.

Calvinus omnis motus est peccatum.

Memoriam delectationem voluntatem.

Amantem.

Memoriam delectationem voluntatem.

fito libidinosam damnandam censet: pergit ostendere sola confessione peccatum perfici.

VERSUS 29. & 30.

Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam, & projice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

QUESTIO I.

An oculi eruendi, aut abscindenda manus, ne illis scandalizemur?

§. 1. *D*uplex esse potest sensus. Primitus est, ut parabola sit oculorum & manuum acceptio, ut oculus dexter sit mens, sinister corpus; manus dextra voluntas; sinistra appetitus inferior. Vel manus, mulier amica, & ut Chrysostomus hom. 17. alij oculorum & manuum nomine cognationes, & necessitudines intelligunt. Ath. q. 70. Hil. can. 4. Cyrill. l. 12. in Ioan. Theophyl. alij. Verissima est illa sententia, amici enim relinquendi, affectus refrenandi sunt.

Amicos oculos & pedes dici, alioqui in scriptura vstratum est. Nec minus apud externos scriptores: Nam apud Perfas erat, qui dicebatur oculus regis; hinc nemo nescit, longas regibus esse manus. Recte & illud dictum.

Ἀλλοιοὶ χεῖρες, καὶ ὄμματα, καὶ πόδες ὁμοῦ.
Mutuo nobis manus, & oculi, & pedes simus.

§. 2. Mihi tamen planior, & nervosior Christi sententia videtur, si proprie oculos, & manus interpretemur. Quod fieri duobus modis potest. Primo, ut non sit praeceptum faciendi, sed patiendi, uti nempe oculorum, & manuum potius iacturam patiaris, quam illis retentis, delinquas. Quod martyrum exercitus fecisse videmus. Occidi enim quam peccare maluerunt. Altero ut praeceptum sit, ut nos ipsi oculos eruiamus, manus abscindamus, si aliter peccatum effugere non possimus. Perinde ac si dicat, si duorum alterum faciendum sit, aut oculus erueendus, aut peccatum faciendum, potius membri qualiscunque iacturam faciendam, quam totum corpus perdendum. Atque hoc est quod ait in fa. c. 18. 8. bonum est tibi unam manum vel pedem habentem ingredi in regnum caelorum, quam duas manus, aut pedes habentem intrare in gehennam. Nec est inuicem hoc in genere uti exemplis quae vel nunquam, vel raro fieri possunt. Ita Apostolus Gal. 4. 15. Quod si fieri potuisset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi. Plurimis sane peccandi occasionem oculi praebuerunt, optime Eurypid. de Helena.

ὁρῶν δὲ τὸν δέ, φῶγε μὴ αὖ ἐλπίσθαι.

Atque quod cumque dixeris, id facere noli.

Videns vero istam, surge, ne te desiderio capiat. Capit vero oculos vires, euenit autem vires. Vide Prouerb. 2. Esd. 33. Pl. 118. Prouerb. 6.

§. 3. Crudeles & improbi sunt, qui hinc castratio-

nem, & membrorum mutilationem induxerunt. Origenes ea de causa damnatus est. Non enim castrati opus est membrorum excisione, sed eam gratia Dei sensum bona custodia, corporis maceratione, labore, occasionum fuga. Nec membrorum mutilatio libidinem eximit, sed accendit.

Verum ista iam olim haereticis excisa est. Nostorum errores ita ista sententia fulminat, ut sit mirum vllum esse tam surdum, ut hoc tonitruum non audiat, ita diabolicalia obbrutuisse, ut non sentiat. Quid enim Dominus? Si oculus, manus, pes scandalizat te, erue, abscinde. Fideles peccati horum aliquid scandalizet, in regnum caelorum sunt. Quomodo igitur sola fides sufficit, si oculus erundus, ne scandalizet? Quomodo fidelium nullum peccatum est mortale, si periculum est ne projiciantur in gehennam?

Nonne si Caluino Dominus dicat: Si oculus scandalizat te, erue. Mox respondebit. Electus sum, quicquid agat oculus, in omnes libidines vagetur, manus omni rapina implicantur, pedes veloces sint ad fundendum sanguinem, non est tamen metus gehennae, mea enim, ut electi, flagitia venialia sunt. Papistica sunt illa terribilamenta. Quocirca merito Mulculus contra suos inclamat. Sed vae vae pestilentissimae praesentis saeculi negligentiae, ne dicam temeritati? Quotusquisque est, qui vero ac serio caelestis regni ac vitae studio teneatur? Altissimum stertitur fere ab omnibus: ut crediderim, vix vnquam fuisse verbi Dei ministros, qui cum tanta molestia pariter ac fastidio regnum Dei annunciarint, atque hi, qui nouissimis istis temporibus, in quibus mirum in modum pietatis studium friget, regnum Christi & iustitiam eius praedicant: modo tales sunt, qui & Christum & Ecclesiam eius ex animo diligant.

Sed quid tragedias agis Muscule, & in cucurbita montes parturis? Cur studeant bene viuere, quibus satis est credere? Cur non stertant, quibus iam puluinar securitatis suppositum est? Cur se Ministri molestia macerant, cum satis sit, omnes credere se electos esse? Verum quid ministros viat, non est obscurum. Postquam populus non in spem vitae, sed in omnem securitatem, & licentiam effusus est, ipsos ministros contemnere cepit. Hinc non pietati, sed sibi timere didicerunt. Nec enim alio remedio opus habent, quam ut peccantes credant, nihil peccatorum sibi imputari.

VERSUS 31. 32.

Dictum est autem: Quicumque dimiserit uxorem suam det illi libellum repudij. Ego autem dico vobis: quia omnis qui dimiserit uxorem suam facit eam moechari, & qui dimissam duxerit, adulterat.

QUESTIO I.

An Iudeis licuerit uxores dimittere?

§. 1. *D*eut. 24. in titio capitis lex huiusce verbis perscribitur. Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratia ante oculos eius propter aliquam feditatem: Scribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudij, & dimi-

Improbata
Caluina-
norum.

Mores
Calui-
mani.

Adamas Guntz
in
+ Euangelia
CWI
18

Membrorum
dama
quomodo
facienda
sunt.

Membrorum
dama
quomodo
facienda
sunt.